

tisâlül'l-i'tisâm). İkinci aşama Hak ile kul arasındaki perdelerin bütünüyle ortadan kalkmasıdır (ittisâlül's-şühûd). Üçüncü aşama Hakk'ı basiret gözüyle bulmaktır ki (ittisâlül'l-vücûd) cem' makamından sonra gelir. Bu üç aşamanın sonunda sâlik birliğin sağladığı vuslatın, çokluğun yol açtığı ayrılığı giderdiğini görür (ittisâlül'l-infisâl). Bu görüş eşyada Hakk'ın birliğini müşahade edenlerin kâridir (vahdet-i şühûd). İttisâlden sonra infisâl mertebesi gelir. Kâşânî'ye göre infisâl ittisâlden daha üstündür. Zira ittisâlde eşyanın hakikatleri mücmelen bilinirken infisâlde tafsilatıyla bilinir (*Tasavvuf Sözlüğü*, s. 34-35, 88-89). Vahdet-i vücûd nazariyesine göre Hakk'ın tecellisi devamlı olduğu ve herhangi bir şey bu tecelliyi perdelemeyeceği için Hakk'ın mahlûkatından ayrılması da mümkün değildir. Dolayısıyla Hakk'a ulaşmak ayrılmaya imkân vermemektedir. İbnü'l-Arabî'ye göre vasl bir zevk ve müşâhede hali iken fasl tahkik ve tahakkuk halidir. Bu hal âlemdeki fiillerin ve oluşların belli bir tertip üzere meydana geliş hikmetini bilenlere mahsustur. Âlemde olupbiten her şey ilâhî isimlerin tecellisi olduğundan ilâhî isimlerin bilgisine sahip kimseler fasl ve temyiz ehlinen kabul edilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Serrâc, *el-Lüma': İslâm Tasavvufu* (trc. H. Kâmil Yılmaz), İstanbul 1996, s. 349; Kelâbâzî, *Taarruf* (Uludağ), s. 161, 203; Hâce Abdullah el-Helevî, *Menâzilü's-sâirin: Tasavvufta Yüz Basamak* (trc. Abdürrezzak Tek), Bursa 2008, s. 139-140; Hücûrî, *Keşfü'l-mahcûb* (Uludağ), s. 449; Baklî, *Meşrebü'l-ervâh* (nşr. Nazif M. Hoca), İstanbul 1974, s. 136-137; Köstendilli Ali Alâeddin el-Halvetî, *Telvihât-ı Sübhâniyye ve Mülhemât-ı Rab-bâniyye*, İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin, nr. 345, vr. 14*; İbnü'l-Arabî, *Bir Sûfî'nin Portresi* (trc. Ali Vasfi Kurt), İstanbul 2005, s. 193; a.mlf., *Fütühât-ı Mekkiyye* (trc. Ekrem Demirli), İstanbul 2008, IX, 196-199; Abdürrezzak el-Kâşânî, *Tasavvuf Sözlüğü* (trc. Ekrem Demirli), İstanbul 2004, s. 34-35, 88-89; Seyyid Mustafa Râsim Efendi, *Tasavvuf Sözlüğü: İstilahât-ı İnsân-ı Kâmil* (haz. İhsan Kara), İstanbul 2008, s. 1212-1214; Köstendilli Süleyman Şeyhî, *Bahrü'l-velâye: 1001 Sufî* (haz. Sezal Küçük – Semih Ceyhan), İstanbul 2007, s. 172; D. Gril, "Wisâl", *El2* (İng.), XI, 210-212.

SEMHİ CEYHAN

VÜSÜLÎ ÇELEBİ

(ö. 998/1590)

Selîmnâme'siyle tanınan
Osmanlı kazaskeri, şair.

930 (1523-24) yılında İstanbul'da doğdu. Asıl adı Mehmed'dir. *Selîmnâme*'sinde "Vüsûlî" mahlasını kullanır, şuarâ tezkirelerinde de bu şekilde geçer. Ayrıca Molla Çelebi, Molla Çelebi Efendi diye de zikredilir. II. Selim'in musahibesi Hubbî Hatun'un damadıdır, bu sebeple Hubbî Mol-lası olarak bilinir. Babası II. Selim'in şehzadeligi sırasında kapıcıbaşı olan Abdul-lah Ağa'dır. Medrese tahsilinden sonra Şeh-zade Selim'in yanında bulundu. Onun desteğiyle önce Bursa Emîr Sultan, ardından Molla Yegân Medresesi müderrisliğine tayin edildi. 966'da (1558-59) İstanbul'da Eski İbrâhim Paşa Medresesi'ndeki görevinden ayrılıp kadılığa geçti. Konya ve Kütahya'da kadılık yaptı. II. Selim'in tahta geçmesi üzerine 974'te (1566) Bursa kadısı oldu, altı ay sonra da İstanbul kadılığına getirildi (Haziran 1567). 1568 Aralıkta Anadolu kazaskerliğine tayin edildi ve iki sene kadar bu görevde kaldı. Ancak hakkındaki şikâyet üzerine azledildi. Yapılan tahkikat neticesinde suçsuzluğu anlaşıldı (ca ikinci defa İstanbul kadılığına getirildi (Muharrem 979 / Haziran 1571). Üç yıl aşkın bir süre kaldığı bu görevde iken 982 Zilkadesinde (Şubat 1575) emekliliğe sevk edildi. Fakat beş yıl sonra üçüncü defa İstanbul kadılığına tayin edildi (Cemâzi-yelâhir 988 / Temmuz-Ağustos 1580). Azlinden sonra da 995 Cemâziyelevvelinde (Nisan 1587) dördüncü defa aynı kadılığa getirildi ve 1589 Martında azledildi, kısa bir süre sonra da vefat etti (Receb 998 / Mayıs 1590). Türbesi Eyüpsultan'dadır. Oğulları İbrâhim ve Şemseddin de müderrislik ve kadılık görevlerinde bulunmuştur. Tophane'de bir cami ile hamam, Parmak-kapı'da da bir mescid ve mektep yaptırmıştır. Mimar Sinan'ın eseri olan Tophane'deki camisi Osmanlı cami mimarisinin güzel örneklerinden biridir. Günümüzde

Fındıklı Camii olarak bilinir (bk. Molla Çelebi Külliyesi).

XVI. yüzyıl Osmanlı şairleri arasında yer alan Vüsûlî Çelebi daha ziyade II. Selim adına kaleme aldığı *Selîmnâme*'siyle tanınır. II. Selim'in methiyle başlayan eserde giriş kısmından sonra onun vasıfları, sancağa çıkışı, Konya ve Manisa'ya gidişi, babası Kanûnî Sultan Süleyman'ın seferlerine katılışı, Şehzade Mustafa'nın idamı, kardeşi Bayezid ile taht için mücadelesi, padişah oluşu ve dönemindeki Yemen, Kıbrıs, Tunus seferleri anlatılır. *Selîmnâme* III. Murad'ın tahta çıkmasıyla sona erer. Ağır bir dille kaleme alınan eser çoğu Farsça birçok şiirle süslenmiştir. Eserde II. Selim'in şehzadelik dönemiyle ilgili verilen bilgiler son derece kıymetlidir. *Selîmnâme* Necdet Öztürk tarafından iki nüshasına dayanılarak yayımlanmış ("Kazasker Vusûlî Mehmed Çelebi ve Selîm-nâmesi", *TDA*, sy. 50, Ekim 1987, s. 9-108), ayrıca eser hakkında bir doktora tezi yapılmıştır (bk. bibl.). Kaynaklarda Vüsûlî'nin divanından söz edilir. *Risâle-i Cündiyye* adlı küçük bir risâlesi de vardır (İstanbul Arkeoloji Müzesi Ktp., nr. 229). Vüsûlî Çelebi, Endülüslü Mâlikî fıkıh âlimi Turtuşî'nin nasihatnâme türündeki *Sirâcü'l-mülûk* adlı eserinin otuz iki bölümünü *Şem-i Hidâyet* ismiyle ve ağıdalı bir üslûpla, ekleme ve çıkarmalar yaparak Türkçe'ye çevirmiştir (Süleymaniye Ktp., Reîsülküttâb Mustafa Efendi, nr. 772).

BİBLİYOGRAFYA :

Âşık Çelebi, *Meşâirü's-şuarâ*, vr. 79*; Ahdî, *Gülşen-i Şuarâ*, İÜ Ktp., TY, nr. 2604, vr. 25*; Beyânî, *Tezkire*, İÜ Ktp., TY, nr. 2568, vr. 101*; Selânikî, *Târih* (İpsirli), I, 52, 67, 136; Kınalızade, *Tezkire*, II, 1044, 1045; Kafzâde Fâizî, *Zübdetü'l-eş'âr*, İÜ Ktp., TY, nr. 1646, vr. 127*; Atâî, *Zeyli Şekâik*, II, 311-312, 538, 574; ayrıca bk. dizin; Ayvansarayî, *Hadikatü'l-cevâmi*, II, 82, 83, 84, 86; Osmanlı Müellifleri, II, 475; Babinger (Üçok), s. 127-128; W. Scheithauer, *Ein Selîmnâme für Selîm-i mest. Das Werk des Mehmed Vusûlî über Sultan Selîm II* (doktora tezi, 1999), Universität Wien; Müjgan Cünbur, "İmâdü'l-Cihâd ve XVI. Yüzyıl Kadın Şairlerinden Ayşe Hubbî Kadın", *TTK Bildiriler*, IX (1988), II, 901-913.

NECDET ÖZTÜRK